

УДК 811.161.2'267.5

АГЕНТИВНА СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ

У статті досліджено агентивну семантико-синтаксичну залежність у структурі простого семантично елементарного речення. Вказано, що здатність предикатних одиниць із семантикою дії формувати агентивну семантико-синтаксичну залежність, впливає на утворення структури семантично елементарного простого речення. Виділено лексичні групи предикатів дії та реченнєві конструкції з предикатами дії, що створюють агентивну семантико-синтаксичну залежність.

Ключові слова: семантико-синтаксична структура речення, реченнєва конструкція, предикат дії, агентивна семантико-синтаксична залежність, компонент реченнєвої конструкції.

Нові погляди щодо вивчення організації семантико-синтаксичної структури центральної синтаксичної одиниці, сконцентровані на аналізі синтаксичних і семантичних компонентів у реченнєвих конструкціях та на особливостях їхнього формування. На сучасному етапі перспективними є дослідження, у яких необхідно з'ясувати вплив семантики предикатного компонента на утворення простого семантично елементарного речення. Студіювання цього питання пов'язане з проблематикою синтаксичних залежностей. У сучасному українському синтаксисі проблематика залежностей охоплює різноманітні вияви граматичного ладу української мови, у ній реалізоване намагання простежити особливості, напрями взаємодії граматичних одиниць. Семантичний потенціал предиката створює семантико-синтаксичну залежність субстанційних компонентів. Семантико-синтаксична залежність суб'єкта знає диференціації залежно від значення предиката. У семантико-синтаксичній структурі речення предикат здатний формувати агентивну семантико-синтаксичну залежність, залежність суб'єкта процесу, суб'єкта стану, суб'єкта всеохопного процесу, суб'єкта якісного стану, кількісного стану та стану-відношення.

Агентивна семантико-синтаксична залежність підпорядкована предикатам дії. Виокремлення і дослідження агентивної семантико-синтаксичної залежності дозволить визначити реченнєві структури з предикатами дії, виявити основні тенденції організації семантико-синтаксичної структури речення. Питання, що спрямовані на вивчення агентивної семантико-синтаксичної залежності суб'єкта, передбачають також виявлення функційно-семантичних ознак предикатів дії в реченнєвих конструкціях.

У граматичних студіях дослідження суб'єкта найбільш вагомо представлене у студіях І.Р. Вихованця [Вихованець 1983; 1992; 1993], А.П. Загнітка [Загнітко 2011], К.Г. Городенської [Городенська 1991], М.Я. Плющ [Плющ 2011], М.В. Мірченка [Мірченко 2004], О.Г. Межова [Межов 2000; 2007; 2012] та інших мовознавців. Проблематика теорії синтаксичних залежностей дозволяє виокремити субстанційну суб'єктну залежність і диференціювати її різновиди відповідно від семантики предиката. **Актуальність** дослідження зумовлена потребою вивчення функційних виявів агентивної залежності та відсутністю в українському синтаксисі спеціальних досліджень, присвячених проблематиці синтаксичних залежностей.

Мета статті – проаналізувати агентивну семантико-синтаксичну залежність та встановити її вираження у семантичних і морфологічних варіантах, що дозволить виділити типи реченнєвих структур із предикатами дії. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**: 1) визначити семантичні групи предикатів дії; 2) з'ясувати особливості агентивної семантико-синтаксичної залежності; 3) виявити функційні особливості агентивної семантико-синтаксичної залежності у структурі простого семантично елементарного речення; 4) встановити реченнєві конструкції, у яких функціонує агентивна семантико-синтаксична залежність.

Предикат і залежний від нього суб'єкт мають головну роль в утворенні речення. У системі мови предикатні синтаксичні одиниці – це центральні компоненти речення із семантикою ознаки. У реченнєвих конструкціях предикатами виступають дієслова, прикметники, прислівники, числівники. На відміну від предикатних, непередикатні одиниці є компонентами із предметним значенням. Семантичні ознаки непередикатних компонентів вказують на предметність позначуваних ними об'єктів. І. Р. Вихованець вважає, що відмінність між предметом, з одного боку, і властивістю або відношенням, з другого боку, становить базу для розрізнення непередикатних і предикатних імен [Вихованець 1983: 26]. На думку М. В. Мірченка, «... предикат усякого речення – це особлива семантична сутність, що не передбачає однозначного лексичного заповнення в структурній схемі речення. Як пропозиційна функція предикат передає вказівку на зв'язок із суб'єктами чи об'єктами, які заповнюють віртуальні позиції в реченні або ж можуть їх словесно не представляти» [Мірченко 2004: 112].

Семантичний тип предиката здатний сформувати залежний тип суб'єктного компонента: агенса, суб'єкт процесу, суб'єкт всеохопного процесу, суб'єкт стану, суб'єкт якісного стану, суб'єкт кількісного стану, суб'єкт стану-відношення. І. Р. Вихованець слушно зауважує: «Семантична диференціація суб'єктної синтаксеми залежить передусім від характеру предиката – найголовнішої у семантико-синтаксичній структурі речення синтаксеми...» [Вихованець 1992: 112]. Вчений вказує, що залежні від предикатів субстанційні синтаксеми виявляють відмінності щодо діапазону сполучуваності з класами предикатів і щодо семантичного варіювання [Вихованець 1993: 248]. Агентивну семантико-синтаксичну залежність формують предикати дії. Функційним оточенням предикатів дії виступають предметні субстантивні компоненти, які перебувають у семантико-синтаксичній залежності щодо конкретного предиката. Семантичний потенціал предикатів дії створює відповідну кількість предметних компонентів, а також впливає на їхнє семантичне вираження.

За семантикою предикати дії охоплюють такі основні лексичні групи:

1) предикати, які позначають активну діяльність агенса, напр.: *А хтось оре, здається, за сімох* (В. Лазарук); *... вона [бабуся – Т. М.] весь час вишивала* (Ю. Винничук); *...Настуня ... чистила бородавкувату бульбу* (Й.Стручок); *[Грицько – Т. М.] Викопає яму глибиною в коліно* (В. Малик); *Дідусь <...> плете собі личаки* («Експрес», 2013); *... власного гнізда-фортеці збудувати він [Петро Григорович – Т. М.] тоді змоги не мав* (В. Шевчук).

2) предикати, які вказують на більший або менший ступінь інтенсивності дії, спрямованої на об'єкт, напр.: ... **князь садонув** кулаком привіконний мур ... (М. Мартинюк); **І розгорне** полотно дороги моя **Марієчко** свята (Н. Гуменюк); **І косар** ще **не мантачить** косу (Н. Гуменюк); ... **Ви поливали** спекотні поля (В. Гей); **Сьогодні на прощі в Жидичині він [князь Данило – Т. М.] вчинятиме** молитву святому Миколаю (М. Мартинюк); ... **дідусь <...> міряє** свою територію широкими кроками («Експрес», 2013);

3) предикати, які позначають створення (знищення) об'єкта, напр.: **Мама ліпила цукерки й півники** з маку й бурякового солоду (Й. Струцюк); ... **Ходя змайстрував** собі справжнього лука ... (В. Шкляр); ... **довгов'язий сербин Текелій Січ зруйнував** (Д. Білий); **[Ми – Т. М.] Реквізували** касу, **знищили** телефонно-телеграфне начиння ... (В. Шкляр);

4) предикати дії із семантикою «керування» і «впливу суб'єкта на об'єкт», напр.: **Він боронити** волю буде, **священну правду і зело** (П. Мах); **Я мозок добровільно укайданив** Тобою... (П. Мах); **Улита задоволено розтягнула** зморшки на обличчі (Й. Струцюк); **Недарма чоловік півжиття керував** таборами десь аж за Полярним колом ... (О. Гончар);

5) предикати на позначення мовленнєвої діяльності, напр.: **Я до себе кажу**, і до кожного з вас: **говори, говоримо усі** ... (В. Баранов); **Крізь сльози Оксана розповіла** про напад харцизів на хутір ... (Ю. Андрухович); ... **він розповів** Таї все про батька (П. Загребельний); ... **Вовкулака <...> розповів** мені про зустріч із Гудимою (В. Шкляр);

6) предикати, які позначають творення, напр.: **Знак оклику дівчина вишиває** На рушнику святім: „Христос воскрес!“ (П. Мах); **Малюю образ твій на березі морському...** (О. Криштальська); **Картину малював** один із кращих малярів країни – **Максимів друг і приятель Микола Д.** (І. Багрянний); **Годинникар <...> щось майстрував** та воском покривав (Н. Гуменюк);

7) предикати на позначення виду діяльності, напр.: **Він почав гедлювати** кіньми ... (М. Стельмах); ... **парубком іще тесливав** на хуторах ... (А. Головка); ... **Отрохович столярював** у будівельній бригаді або на фермі (В. Дрозд); **Богодар, батько Ратибора, гончарював** ... (М. Мартинюк);

8) предикати зі значенням руху, напр.: **Максим починає чеберяти** по хатинці незграбними обоніжними, пошитими на виріст чоботицями (М. Стельмах); **Через село просувалась** військова частина ... (Є. Гуцало); **Як з перебитими крилами птиці, вони вештаються** по землі (Й. Струцюк); **Та кожен раз рушають** все одно **У невідомість** молоді **колумби** (Н. Гуменюк); **Я вирушаю** в дорогу ... (Ю. Покальчук);

9) предикати, які позначають переміщення в просторі агенса і об'єкта, напр.: **Жінки ... пригнали свій товар до колгоспної комори** ... (Є. Гуцало); ... **Марійка Думич принесла** букетик до школи ... (Є. Гуцало); ... у золотих оздобах багрянців **везуть** царя в країну царську – **Герри** (Л. Костенко); **[Ягнич – Т. М.] Сестрі цього разу везе** хустку японську (чорне з червоним квіттям), для Інки-племінниці теж таку, тільки трохи веселішу, іншим дівчатам – прозорі, як дим, косинки (О. Гончар); **Добриня з Грицьком привели** сліпого воєводу до хати ... (В. Малик).

І. Р. Вихованець слушно зауважує, що предикати дії морфологічно пов'язані з дієсловами. Це їхня первинна роль, основне призначення у граматичній системі. Віддієслівні деривати (віддієслівні іменники, інфінітиви, дієприкметники, дієприслівники) є наслідком позиційних перемішень предикатів дії у межах речення, які частково нейтралізують вихідну семантику дії і спричинюють значеннєві нашарування інших частин мови [Вихованець 1992: 95].

Агенса, сформований предикатами дії, як правило, позначає істот, виражених іменником, які виконують конкретну дію. Іменники у функції діяча переважно входять до класу назв осіб, напр.: **Увечері батько переніс** птахів до повітки (Є. Гуцало); **Галя вирішила поїхати до Лодзя** ... (В. Штинько); ... **німець ударив [Галю – Т. М.] шкіряною рукавичкою по обличчю** (В. Штинько); **Князжич ... плазом ударив** напасника ... (М. Мартинюк); **Дарунки, ласкою зігрті, Од нас розносить** Миколай (П. Мах); ... **а люди з міста несли** відра повні ... (П. Мах). Також спостерігаємо предметне вираження агенса, напр.: ... **воно [експедиційно-транспортне бюро – Т. М.] достарчить** тобі додому [валітку – Т. М.] ... (В. Штинько); **Його пальці працюють** швидко ... («Експрес», 2013); **Його довгий двосічний меч разив** ворогів безпощадно ... (В. Малик); **І раптом тишу і спокій фіалкового озера розколов вибух** (Р. Іванчук). Таке вираження агентивної семантико-синтаксичної залежності ускладнює семантику агенса значенням інструментальності (знаряддя чи засобу дії). Спостерігаємо також метафоричне вираження агенса, напр.: **А квіти побили морози** (Н. Горик); **З'ява у її домі Свекра не принесла** обіцяної полегкості (В. Штинько); ... **вітер рознесе** ... по пелюсточки стеблинці і пам'ять і любов (Г. Яструбецька). На думку О. Г. Межова, «Поширення суб'єктної синтаксеми у функції суб'єкта дії на назви неістот спричинено явищами метафори (персоніфікації), тобто наданням предметам, явищам природи властивостей людини. ... Вони широко представлені у художній літературі. Це так звані авторські, індивідуально-стилістичні метафори» [Межов 2000: 147]. Об'єктна семантико-синтаксична залежність, яку формують предикати дії, найчастіше виражена предметним значенням. Позиції локатива, інструменталія та адресата у реченнєвих конструкціях із предикатами дії можуть бути контекстуально відсутніми.

Агентивну семантико-синтаксичну залежність варто визначати як реалізацію залежності, яку формує семантика предиката. Суб'єктна синтаксема у функції агенса є основним семантичним варіантом суб'єктної синтаксеми, яка найвиразніше репрезентує семантико-синтаксичну і формально-синтаксичну варіантність суб'єкта. Агентивна семантико-синтаксична залежність виражена активним виконавцем дії, напр.: ... **дід наш**

Петро Григорович <...> побудував цю церкву ... (В. Шевчук); ... **діти** класи мють ... (В. Медвідь); ... **Сивоок** збудував Софію (П. Загребельний); **Батько** <...> будує мости ... (О. Гончар); [**Добриня** – Т. М.] <...> шив кожухи та чоботи ... (В. Малик); [**Варка** – Т. М.] <...> ударила <...> ногами знідого коня в боки ... (Є. Гуцало); **Ми** вирізали з <...> слив та абрикосів зірочки та хрестики ... (Ю. Винничук). Відповідно до варіантних семантико-синтаксичних ознак синтаксеми у функції агенса в цій позиції функціонують іменники-назви істот. Агентивна семантико-синтаксична залежність виражена істотою або предметом, що є ініціатором дії.

Агентивна семантико-синтаксична залежність здебільшого функціонує у таких реченневих конструкціях:

1. **S + P_v¹**, напр.: ... **Дарина** уже в Рогиці учителювала ... (В. Дрозд); ... **дід Живосил** усе життя шевцював ... (В. Малик); **Третій місяці князував** у Лучеську **Ярослав Ингваревич** (М. Мартинюк);

2. **S + P_v + O**, напр.: **Я** з дідусем збудував хатину ... (В. Малик); ... **хтось** із сільчанських винахідників змайстрував легкокрилий вітряк ... (М. Братан);

3. **S + P_v + O + L₄**, напр.: ... **Віктор** <...> руку поклав їй [Інні – Т. М.] на плече недбалим, владно-ласкавим жестом (О. Гончар); **Чоловік** ... закинув у машину валізи ... (Г. Тарасюк); **Кірлик** підніс шмат ковбаси до носа ... (В. Неборак); ... **Лучук** завісив свого лука на плече ... (П. Загребельний); ... **дівчина** схилила голову йому [Птіцину – Т. М.] на плече (В. Шкляр);

4. **S + P_v + O + Ad**, напр.: ... **Я** інколи дарую їм [жінкам – Т. М.] квіти (О. Соловей); **Жінка** надсилає чоловікові ... світлину (В. Слапчук); ... **міністр презентував** колегам законопроект про внесення змін до Податкового кодексу («Дзеркало тижня», 2011); **Князь** із Піддубців, справді князь добра, Мені подарував дорогу в гори ... (П. Мах);

5. **S + P_v + O + I_{ac}**, напр.: **Заготівельник** <...> не зарубав жодної зозулястої [сокирою – Т. М.] (П. Коробчук); ... на його тілі **хтось** ножем вирізав малюнок ... («Високий замок», 2011); **Порубав** [**Самоха** – Т. М.] качани **сокирою** на дровитні ... (В. Барка); **Я** замикав двері кімнати [ключем – Т. М.] ... (В. Неборак); **Стасик-переселенець** <...> мовчки свердлить свердлом метал ... (О. Гончар);

6. **S + P_v + Ad + O + I_{ac}**, напр.: ... **я** до Тебе пишу [лист – Т. М.] [ручкою – Т. М.] ... (Ю. Андрухович); [**Тая** – Т. М.] Написала чоловікові <...> листівку ... (П. Загребельний); [**Галя** – Т. М.] ... написала теплого листа полковникові (В. Штинько);

7. **S + P_v + L₁ + L₂ + L₃**, напр.: **Пливуть жінки** через майдан ... (В. Слапчук); **Ми** в вуличку пройшли ... (І. Малкович); **Ішов дід** з містечка, через гору, у свій присілок (Л. Костенко);

8. **S + P_v + I_{mv} + L₁ + L₂ + L₃**, напр.: **Поїхав батько** в ліс по дрова ще зранку ... (Є. Гуцало); – **А** їхав мимо нас дядько **Танас** на санях ... (Є. Гуцало);

9. **S + P_v + O + Ad + L₁ + L₂ + L₃**, напр.: **Ти** носила своєму братові їсти у сховок (І. Андрусяк); [**Блажчук** – Т. М.] ... додому ж приніс від неї [тітки Василюхи – Т. М.] молока в глечуку ... (Є. Гуцало);

10. **S + P_v + O + Ad + I_{mv} + L₁ + L₂ + L₃**, напр.: ... **імператори** привезли вінці з Риму ... (П. Загребельний); **І** привіз **він** [купець – Т. М.] до нашого міста ладан ... (Ю. Винничук); ... на княжий двір <...> **вони** з **батьком** возили горишки, макітри, гладішки, глиняні тарелі ... (М. Мартинюк).

Конструкції із предикатами дії мають різноманітне семантичне вираження, через те, варто взяти до уваги можливі перехідні зони між предикатами дії і предикатами стану, предикатами якісного стану. На думку І.Р. Вихованця, «Предикати дії взаємодіють з іншими типами предикатів. Абстрагованість від конкретних ситуацій може досягати різного ступеня, що дозволяє розмежовувати конкретну дію як вихідну конструкцію і сукупність дій, а також кваліфікацію, якість, характеристику, стан, які ґрунтуються на ситуаціях, пов'язаних з конкретними діями» [Вихованець 1992: 95]. У реченневих структурах наявне функціонування крім агентивної семантико-синтаксичної залежності інших типів субстанційних семантико-синтаксичних залежностей, зокрема у реченнєвій конструкції **S + P_v + O** спостерігаємо агентивну і об'єктну семантико-синтаксичні залежності, у структурі **S + P_v + O + L₄** – агентивну, об'єктну і локативну семантико-синтаксичні залежності, у реченнєвій конструкції **S + P_v + O + Ad** – агентивну, об'єктну та адресатну семантико-синтаксичні залежності, у реченнєвій конструкції **S + P_v + O + I_{ac}** – агентивну, об'єктну та інструментальну семантико-синтаксичні залежності, у реченнєвій структурі **S + P_v + L₁ + L₂ + L₃** – агентивну, об'єктну і локативну семантико-синтаксичні залежності, у реченнєвій структурі **S + P_v + I_{mv} + L₁ + L₂ + L₃** – агентивну, об'єктну, інструментальну і локативну семантико-синтаксичні залежності, у реченнєвій структурі **S + P_v + O + Ad + L₁ + L₂ + L₃** – агентивну, об'єктну, адресатну і локативну семантико-синтаксичні залежності, **S + P_v + O + Ad + I_{mv} + L₁ + L₂ + L₃** – агентивну, об'єктну, адресатну, інструментальну і локативну семантико-синтаксичні залежності. Залежачи від семантичного навантаження предиката, кількість керованих предикатом субстанційних компонентів може бути визначена по-різному, однак не всі правобічні позиції у реченневих конструкціях заповнені відповідними синтаксемами, особливо, це стосується реченневих конструкцій:

¹ S – суб'єкт; P_v – дієслівний предикат; O – об'єкт; Ad – адресат; I_{ac} – інструменталь (засіб дії); I_{mv} – інструменталь (засіб пересування); L – статичний локатив L₁ – локатив (вихідний пункт руху); L₂ – локатив (шлях руху); L₃ – локатив (кінцевий пункт руху); L₄ – контактний локатив.

$S + P_v + Ad + O + I_{ac}$; $S + P_v + L_1 + L_2 + L_3$; $S + P_v + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$; $S + P_v + O + Ad + L_1 + L_2 + L_3$; $S + P_v + O + Ad + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$. У системі сучасної української мови закріплено відповідне місце для суб'єктного субстанційного компонента. Як правило, він стоїть перед предикатом, і тому репрезентує лівобічну агентивну семантико-синтаксичну залежність. Формування агентивної семантико-синтаксичної залежності у лівобічній позиції притаманне всім предикатам сучасної української мови. Цей закріплений мовною системою порядок розташування лівобічних і правобічних компонентів, зумовлених семантикою предиката, у мовленні зазнає різних модифікацій. Функціонування різних типів залежностей відбиває структуру мови, а не мовлення, тому лівобічні і правобічні компоненти у реченневих конструкціях можуть займати препозицію і постпозицію відносно предиката.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Предикати дії у простих семантично елементарних реченневих конструкціях для повного вираження семантики формують різноманітні типи семантико-синтаксичної залежності. Агентивна семантико-синтаксична залежність присутня у всіх реченневих структурах із предикатами дії: $S + P_v$, $S + P_v + O$, $S + P_v + O + L_4$, $S + P_v + O + Ad$, $S + P_v + O + I_{ac}$, $S + P_v + Ad + O + I_{ac}$, $S + P_v + L_1 + L_2 + L_3$, $S + P_v + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$, $S + P_v + O + Ad + L_1 + L_2 + L_3$, $S + P_v + O + Ad + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$. У кожному конкретному випадку реалізовані лише ті необхідні типи залежностей, актуалізації яких потребує відповідний предикат. **Перспективу** подальших студій вбачаємо у дослідженні інших типів суб'єктної семантико-синтаксичної залежності, що дозволить чітко виокремити реченневі конструкції з предикатами різних типів як визначальних синтаксем стосовно структури субстанційних семантико-синтаксичних залежностей.

Література

- Вихованець 1983: Вихованець, І. Р. Семантико-синтаксична структура речення : Монографія [Текст] / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – К. : Наук. думка, 1983. – 219 с. – Бібліогр. : с. 213-217.
- Вихованець 1992: Вихованець, І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови : Монографія [Текст] / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1992. – 224 с. – Бібліогр. : с. 215-220. – ISBN 5-12-002283-9.
- Вихованець 1993: Вихованець, І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : Підручник [Текст] / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с. – ISBN 5-325-00174-4.
- Городенська 1991: Городенська, К. Г. Деривація синтаксичних одиниць : Монографія [Текст] / К. Г. Городенська. – К. : Наук. думка, 1991. – 192 с. – Бібліогр. : с. 187-190. – ISBN 5-12-002284-7
- Загнітко 2011: Загнітко, А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис : Монографія [Текст] / А. П. Загнітко. – Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. – 992с. – Бібліогр. : с. 851-943. – 15 000 прим. – ISBN 978-966-481-549-6.
- Межов 2000: Межов, О. Г. Субстанціальна синтаксема у функції суб'єкта дії [Текст] / О. Г. Межов // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. Філологічні науки. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – №6. – С. 143-148. – Бібліогр. : с. 147-148.
- Межов 2007: Межов, О. Г. Суб'єктні синтаксеми у структурі простого речення : Монографія [Текст] / О. Г. Межов. – Луцьк : РВВ Вежа Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – 184 с. – Бібліогр. : с. 158-172. – ISBN 978-966-600-284-9.
- Межов 2012: Межов, О. Г. Типологія мінімальних семантико-синтаксичних одиниць : Монографія [Текст] / О. Г. Межов. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – 464с. – Бібліогр. : с. 409-446. – 300 пр. – ISBN 978-966-600-594-9.
- Мірченко 2004: Мірченко, М. В. Структура синтаксичних категорій : Монографія [Текст] / М. В. Мірченко. – [2-ге вид., переробл.]. – Луцьк : Ред.-вид. Відд. «Вежа» ВДУ ім. Лесі Українки, 2004. – 393с. – Бібліогр. : с. 360-383. – 300 пр. – ISBN 966-600-140-3.
- Плющ 2011: Плющ, М. Я. Словоформа у семантично елементарному та ускладненому реченні : Вибрані праці [Текст] / М. Я. Плющ. – К. : Вид-во Національного педагогічного ун-ту імені М. П. Драгоманова, 2011. – 362 с. – Бібліогр. : с. 345-360. – 300 пр. – ISBN 978-966-660-706-8.

В статтє исследована агентивная семантико-синтаксическая зависимость в структуре простого семантически элементарного предложения. Обращается внимание на то, что способность предикатных единиц с семантикой действия формировать агентивную семантико-синтаксическую зависимость, влияет на образование структуры семантически элементарного простого предложения. Выделены лексические группы предикатов действия и конструкции предложения с предикатами действия, определяющие агентивную семантико-синтаксическую зависимость.

Ключевые слова: семантико-синтаксическая структура предложения, конструкция предложения, предикат действия, агентивная семантико- синтаксическая зависимость, компонент конструкции.

The semantic-syntactic dependency of agency in a simple semantic sentence's structure was analyzed in this article. Predicates with action semantics form semantic-syntactic dependence of agency, influence the formation of the basic semantic structure of a simple sentence. Lexical predicate group of action & structures of sentence with predicates of actions, which influences semantic-syntactic dependence of agency were defined.

МОВНИЙ ПРОСТІР ГРАМАТИКИ: АКТУАЛЬНІ СТУДІЇ

Keywords: semantic and syntactic structure of sentences, sentence's structure, predicate of acts, the semantic-syntactic dependency of agency, component of sentence's structure.

Надійшла до редакції 22 березня 2014 року.